

סימן קפח

מראות הדמים

משנה (נדה יט, א): "חמשה דמים טמאים באשה: האדום, והשחור, וכקרן כרכום, וכמימי אדמה, וכמזוג. בית שמאי אומרים: אף כמימי תלתן, וכמימי בשר צלי, ובית הלל מטהרים. הירוק: עקביא בן מהללאל מטמא, וחכמים מטהרין".

ובגמרא: "מנלן דאיכא דם טהור באשה? דלמא כל דם דאתי מינה טמא! אמר רבי חמא בר יוסף אמר רבי אושעיא: אמר קרא: 'כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם' - בין דם טהור לדם טמא. וממאי דהני טהורין והני טמאין? אמר רבי אבהו: דאמר קרא: 'ויראו מואב את המים אדומים כדם' - למימרא דדם אדום הוא. אימא אדום ותו לא! א"ר אבהו: אמר קרא: 'דמיה', 'דמיה' - הרי כאן ארבעה. והא אן חמשה תנן! אמר רבי חנינא: שחור - אדום הוא, אלא שלקה".

ובדף כ, א: "בר קפרא אומר וכולן עמוק מכאן טמא, דיהה מכאן טהור, חוץ ממזוג - שעמוק מכאן טהור. דיהה מכאן טהור".

וכתב **הרא"ש**: "ובדורות הללו אין בקי לראות דמים לישען על חכמתו ולהפריד בין דם לדם. ואפילו בימי חכמי הש"ס היו מן החכמים שהיו נמנעים מלראות דמים, כ"ש האידנא שאין לטהר שום דם הנוטה למראה אדמומיות, אם לא שיהיה לבן וירוק כמראה הזהב". וכ"פ **הרשב"א**, **הרמב"ם והטור**.

השו"ע (סע א') פסק: "כל מראה אדום, בין אם הוא כהה הרבה או עמוק - טמאים. וכן כל מראה שחור. ואין טהור אלא מראה לבן, וכן מראה ירוק...".

וכתב **הש"ך** (סק"א), שחכמים החמירו, [כדין] שלא לטעות בין דם לדם, ואסרו כל מראה הנוטה לאדמימות, והכשירו כל מראה שאין לספקו באדמימות כלל.

א. סוגי הצבעים

א. ירוק (צהוב)

במשנה: "הירוק - עקביא בן מהללאל מטמא, וחכמים מטהרין".

וכתבו **התוס'**: האי ירוק היינו כאתרוג ולא ירוק ככרתי, דאין זה נוטה לאדמימות, וסתם ירוק כן הוא (אבל פְּרָתִי - לכו"ע טהור).

וכ"כ **הרא"ש**: "דירוק סתם הוא צבע הדומה לחלמון ביצה או לזהב הנוטה למראה אדמומיות". וכן דעת רוב הראשונים (ובירוק ככרתי כתבו שגם עקביא בן מהללאל מטהר, שאינו דומה לאדום כלל).

הראשונים פסקו כרבנן, מלבד **תרוה"ד**, שמפקפק בזה קצת. וכתב **הב"י**: "וכל מי ששמעתי וראיתי נהגו להתיר להדיא, בלא שום גמגום כלל".

וכ"פ **בשו"ע** (סע' א'): "ואין טהור אלא מראה לבן, וכן מראה ירוק אפילו כמראה השעווה או הזהב וכ"ש הירוק ככרתי או כעשבים". וכתב **השל"ה** (הובא ב**פת"ש** סק"ב): "**ורש"ל** כתב בירוק צריך עיון, כי **המהר"ם מינץ** כתב בשם הגדולים (יתכן שכוונתו **להלמידי ר' יונה**, **הריטב"א והמאירי**, שניתן ללמוד כך מדבריהם. עיין **טה"ב** עמ' רפח-ט) דאסרינן גם בירוק". ועוד כתב, שעל הפוסק להיות מתון, ולא להקל במהירות, אא"כ יש צדדים אחרים להקל. ומ"מ בירוק ככרתי אין ראוי להחמיר.

אולם, **הב"ח**, **ערוה"ש** (סע' ז) ו**שאר פוסקים**, כתבו שיש לפסוק **כשו"ע** שמיקל בזה. וכ"פ **בבדה"ש** (סק"י) ו**בטה"ב** (עמ' רצא).

החכמת אדם (כלל קי"ז סי' ט, ובטה"ב עמ' רצא) כתב, שיש להחמיר במראה הזהב **בהפסק טהרה**, מכיון שהיא עדיין בחזקת רואה. ובספר **שבט הלוי** כתב ג"כ דלענין הספ"ט יש להחמיר. אמנם, במוך דחוק, כיון ששוהה בפנים ומצטברת בו ליחה - אין מקום כ"כ להחמיר, וכן אין להחמיר בנשים שבגלל זה לא יוכלו להיטהר.

בטה"ב (עמ' רצב) הביא בשם **שו"ת חמדת משה** שכתב, שמסתימת הפוסקים והאחרונים מוכח דס"ל דגם בהפס"ט יש להקל במראה געל (זהב). ולכן כתב: "וכן נראה לי עיקר, וכ"ש לדידן דאזלינן בתר הוראות מרן". וגם **בדה"ש** כתב (סק"י) שכבר פשט המנהג, ועכ"פ צריך המורה להיות מתון בהוראתו בזה. והוסיף: "ויש שכתב להחמיר בבדיקת הפס"ט".

ב. שחור

במשנה: "חמישה דמים טמאים באשה - האדום והשחור..."

מדברי מרבית הראשונים נראה שאיסור דם שחור הוא מדאורייתא (כגון **הטור**: דבר תורה: ה' דמים טמאים וכו'...).

אמנם, **הרשב"א** (בתו"ה הקצר) כתב: "דבר תורה אין האשה טמאה משום נדה עד שתראה דם אדום, ואין דם אלא אדום... וארבעה מיני אדום יש... ועוד טמאו חכמים את השחור מפני שתחילתו אדום הוה, אלא שלקה".

וכתב **בשו"ת בשמים ראש**: "דמה שכתב הרשב"א שהשחור אינו אלא מדרבנן, ליתא, שהמשנה אמרה חמישה דמים טמאים - כולם שווים, שאיסורם דבר תורה". ועיין **בטה"ב** (עמ' רצד) שמביא שרבים פקפקו על ספר זה, שאינו מיוחס לרא"ש, ולכן אין לסמוך עליו. והוסיף שאף **מרש"י** יש שמוכיחים ששחור טמא רק מדרבנן.

ג. חום

הסד"ט בשם 'מצאתי כתוב' (מובא ב**פת"ש** סק"א) כותב: "דם הנוטה לצבע פרוין (חום באנגלית), שהוא כעין קליפת ערמונים וכמו משקה הקפה, שהוא טהור, ואצ"ל בכתם, לפי שהוא אינו נוטה לאדמימות". וכ"כ **בשו"ת שאילת יעב"ץ**: "שמראה בראון אינו שחור ולא דיהה דדיהה שלו, אלא שהעמוק שלו דומה קצת לשחרות הדיהה".

אולם, **הלחוש"ש** כתב: "ולפענ"ד לא נהירא דהא עיינו רואות דמראה בראון הוא מהול מאדום ושחור. וא"כ, מסתבר לומר דאדום הוא אלא שלקה קצת".

בבדה"ש (סק"ו) כתב שלדינא יש להקל בזה, ובפרט בזה"ז שיש כמה חולשות לנשים, ורגילים במראות הללו, ואם נחמיר עליהן לא יוכלו להיטהר לבעליהן. וכ"פ **בטהרת ישראל וערוה"ש** (סעי' ט) **וציץ אליעזר** (חי"ו, סי' כב). וכ"פ **בטה"ב** (עמ' רחצ): "ולפענ"ד נראה להלכה שאין להחמיר, אלא אם ראתה מראה חום, שדומה לצבע הקפה, עם הרגשה (כ"כ גם ערוה"ש). אבל בבדיקת עד יש להקל, כיון שאינו טמא ודאי מן התורה אלא משום ספק (מסתמך על **הרשב"א** להקל ששחור אינו טמא אלא מדרבנן), וכ"ש בכתמים שיש להקל. ואם הוא חום בהיר ונוטה למראה הזהב יש להקל לגמרי, אפילו אם ראתה כן ע"י הרגשה. וכן יש להקל באלה האחרונים גם בהפסי"ט".

ד. אפור

ב"י: "ולבן שאמרנו, לאו דוקא, דה"ה לכל מראה דאין לספקו במראה אדמומיות כלל דשרי, דבכלל לבן הוא".

וכ"כ **הש"ך** (סק"ב): "ואפילו אינו לבן לגמרי אלא כמראה בגד לבן שנפל עליו אבק שהוכחה לבוניתו - טהור. ודלא כ**תה"ד** שמגמגם בזה". ואמנם **הדרכי תשובה** החמיר באפור, כיון שהוא תערובת של שחור ולבן, ושחור הוא טמא. אך דחה דבריו **בשו"ת שבט הלוי**, מהא דלבן שהוכחה מראיתו שכוונתו לאפור. וכ"פ **בלבושי מרדכי** (ור"ש **קלוגר** בשו"ת שיורי טהרה): "ולכן, העיקר שאין להחמיר בשאר מראות כנגד מרן הב"י והר"ן, שכתבו שלא דוקא לבן וירוק טהורים, אלא ה"ה שאר מראות שאין בהם אדמומיות". וכ"פ **בטה"ב** (עמ' רצט).

ב. ראיית מראה לח

ב"ח: מה שהתירו ירוק היינו דוקא בשנשאר בירוקותו מתחילה ועד סוף, אבל כשנשתנה לאחר שנתייבש הכתם ונעשה אדום בקצותיו - טמאה. ולכן, כשיבוא מראה ירוק ולבן לפני המורה בעודו לח, לא יורה בו דבר עד שיתייבש.

והש"ך (סק"ג) כתב: "ואין נוהגין כן. ונראה דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן".

וכ"כ **הט"ז** (סק"א): ודבריו תמוהים, שכן אין לו לדיין אלא מה שעיינו רואות (והביא ראיות מן הגמרא). וסיים: "ע"כ נראה דלית מאן דחש לאותה חומרא שלא לראות כשהוא לח". וכ"פ **תוהשל"מ** (אות ג) **וערוה"ש**.

ובפרדס רימונים כתב שגם המקילים לא הקלו בבדיקת הפסי"ט, שמעלה אותה מחזקת טומאה לטהרה. אך **בטה"ב** (סי' ו, ב) כתב להקל בזה, וכ"כ **בדה"ש** (סק"א), כיון שיש חזקה שרוב דמים אינם משתנים (אא"כ אשה זו הוחזקה שאצלה מראה טהור כשהוא לח, חוזר לאדמימות כשהוא מתייבש).

ג. מראה לבן לאחר רחיצה

כתב הב"ח בשם ר"י מרגלית: אשה שיצא ממנה סמיכות לבן עב לאחר שרחצה במרחץ כמו ב' ו-ג' שעות - טמאה, שדרך הדם להתלבן מחמת רחיצה.

וכתב הט"ז (סק"א): "ודברים תמוהים הם, שלא נמצא בתלמוד ובפוסקים רמז מזה. ולא מר בר ר' אשי חתום עליה שבאו דברים אלו מפי מהר"י מרגלית... והמחמיר יחמיר לעצמו, ולא יורה כן לאחרים כלל".

וכ"פ ערוה"ש: "ועיקר הדבר תמוה, דלו יהא כן, מ"מ סו"ס בצאת הדם מן הגוף היה טהור! וכי צוותה התורה לחקור איך היה הדם קודם יציאתו מן הגוף?... אלא ודאי דאין לנו אלא מה שעיינו רואות". וכ"פ בט"ב (עמ' שי), ובבד"ש (סק"ט) כתב שאשה שרגילה במראות הללו גם בלא רחיצה, בודאי יש להקל עליה גם לאחר רחיצה (ואולי אף המחמירים יודו בזה). ובט"ב (עמ' שיא) כתב שמצא בספר זכור לאברהם, שנהגו הנשים לא להתרחץ בימי ליבונן, שמא יהיה דם ולא יראהו כי נשטף, או שמא יתלבן ע"י הרחיצה (כב"ח). אולם, האגרו"מ (ח"ב, סי' ע) ושו"ת שבט הלוי (עמ' צג) כתבו שאפילו לדעת המחמירים, החשש הוא רק כשיושבת באמבטיה במים חמים. אבל מקלחת אינה בכלל רחיצה, וגם הם מודים להתיר. ולדינא מותר לאשה להתרחץ בזה"ז.

ד. מראה שהשתנה

א. פת"ש (סק"א) אם בלילה היה נראה טמא, וביום (כשיבש) נראה כטהור, כתב הגבעת שאול שיש לטהר. וכ"כ לבושי שרד, והוסיף שאם נשתנה מראהו שוב ביום, אזי יש לאוסרו. אך הסד"ט כתב שיש לטהר בכה"ג, רק אם בלילה הסתפק. אך אם בלילה התחזק לודאי טמא, אין להקל (כ"פ ערוה"ש).

ב. פת"ש (סק"ג): אם כשראה המורה מראה לח היה טהור, וכשנתייבש נראה כטמא: החכם צבי (וכן חו"ד) כתב שטהורה, דאזלינן תמיד בתר יציאה מן הגוף, הן לטמא והן לטהר. דאלי"כ אין דרכיה (של התורה) דרכי נועם, שהרי אתה מתירה, והולכת ומשמשת עם בעלה... והרי בנה בן הנדה. אלא תלינן בשינוי האויר עם הבגד.

היעב"ץ כתב לטמאה בזה, ורצה לברור שכך גם דעת הב"ח. ולמעשה, גם הש"ך והט"ז מחמירים בזה, ולא נחלקו על הב"ח אלא אם צריך להמתין בפסיקה עד שיתייבש. אך כשרואים כבר מעכשיו שטמא - גם הם מודים שטמא.

בבד"ש (סק"א) ובט"ב (עמ' דש) כתבו להחמיר בזה בדם, ולהקל בזה בכתם.

ה. ראיית מראות בלילה

בגמרא יש סתירה: בנדה (כ, ב) אמרינן: "רבי בדק בלילה לאור הנר", ובמגילה (יד, א) שאלו "מראים דם בלילה"? רוב האחרונים תרצו: לאור הכוכבים לא רואים דם (וזה מה שנאמר במגילה), אך לאור הנר מותר לראות דם (וזה מן הגמרא בנדה).

תוה"של"מ (סק"א): מזה שהטוש"ע לא כתבו דין ראייה בלילה, משמע שסברו שכיום מותר לראות בלילה. והטעם - שמאחר שנתמעטה הבקיאיות, מטהרים רק מראה ירוק ולבן, ובוה לא צריך עיון ודקדוק רב.

הערוה"ש (סקט"ז) כתב: "ומ"מ, בודאי שגם עתה נכון לראות דוקא ביום, כי כמה פעמים ראיתי בחוש שאינו דומה המראה ביום כמו המראה בלילה. ומ"מ, במקום הכרח, יכול לראות בלילה ולהורות כמו שעיינו רואות".

ובט"ב (עמ' שיב) כתב: "ומ"מ, נראה שכל דברי האחרונים נאמרו לפי הנורות שבזמנם, שלא היו מאירות כ"כ. אבל באור החשמל שהוא מאיר יפה מאד - לילה כיום יאיר, ורשאי המורה לבדוק בלילה כשיש צורך קצת".

וכנגד טענת שבט הלוי, שכתב שיש להיזהר באור הפלורסנט שמלבין את המראה, ובנורה רגילה שמצהיבה יותר - כתב שיש לקחת את שינוי האורות בחשבון, או לאזן את האור ע"י הדלקת שני סוגי המנורות יחד.

ו. מראה סמיך

כתב הטור: "אפילו אם יש בו סמיכות דם (פירוש: סמיך כדם) והוא עב הרבה - טהור" (ע"פ הרמב"ם).

והתה"ד כתב: "אמנם, ירא אנכי להקל אם נמצא על העד לכלוכית דסמיד, ויש בו מישוש קצת, אע"ג דלובן הוא". וטעמו, הואיל והוא עב הרבה ודומה לדם, חיישינן לטועים שאינם יודעים להבחין בין דם לדם, ויבואו לטהר אף דם אדום.

השו"ע פסק כטור (סעי' א). והוסיף **הרמ"א** שכן עיקר, ולא כתה"ד שמחמיר.

כתב **התפארת צבי** (מובא בטה"ב עמ' רצט) - אם ראתה מראה ירוק כמראה הזהב ויש בו סמיכות דם עב, הייתי נוהג להורות שתפרוש מבעלה אותו לילה. ואם לא ראתה אותו לילה - טהורה (והטעם להחמיר בזה, כי לעיתים מראה צהוב סמיד הוא סימן לתחילת וסת).

ז. נאמנות אשה במראות (סעיף ב')

א. ברייתא (נדה כ, ב): "נאמנת אישה לומר כזה ראיתי ואיבדתי".

וכתב **הרשב"א** דטעמא, מפני שאין מחזיקין אותה שמשקרת, לפי שהתורה האמינתה, שנאמר: "וספרה לה". ואמרו חכמים וספרה לה - לעצמה. וכן אין מחזיקין אותה טועה בדמיונות מן הסתם. וכ"ז אם מראהו ירוק או לבן.

ב. הביאה לפנינו מראה דם והחזקנוהו בטמא או נסתפקנו בו בטמא, והיא אומרת חכם פלוני טיהר לי כיוצא בזה - כתב **הרשב"א**: אין סומכים עליה. והביא ראיה **מהגמרא** (כ, ב): "איבעיא להו: כזה טיהר פלוני חכם, מהו?", וכיון דלא איפשיטא הגמרא בעין - אזלינן לחומרא ולא סמכינן אדיבורא, דכל דאתחזק דם לפנינו, ואפילו בדבר המסופק לנו, אין סומכים על דבריה דהא חזינן דטועה בדמיונות.

וכ"פ **השו"ע**.

האם האשה יכולה להשוות מראות דם לעצמה?

רש"י - כיון שהדבר ניתן לבירור - אינה נאמנת.

רמב"ן - לעצמה נאמנת, לחברתה אינה נאמנת.

סד"ט - כרש"י.

חכ"א - מראות טהורים ודאי (ירוק, לבן) נאמנת, וכ"ש שיכולה להשוות.

נאמנות הבעל

תוס' - יכול להורות. וכ"פ **הש"ך**.

חכמ"א - לענין וסתות, אבל לא לענין טבילה כיון דאיתחזיק איסורא.

קושיא: אמר **הב"י** שחרשת היתה בשכונותיה שחברותיה היו רואות לה!

רש"י: היתה בקיאה במראות הדם טמא ודם טהור.

שאלה: האם אישה יכולה להראות? לא ראינו שהוזכר בפוסקים.

ח. דין שפופרת (סעיף ג')

א. גמרא (נדה כא, ב): "בעא מינה רבי ירמיה מרבי זירא: הרואה דם בשפופרת מהו?" (פירוש: הכניסה קנה חלול באותו מקום ומצאה דם בתוכו), ופשטה הגמרא שטהורה. והטעם, דכתיב: "דם יהיה זובה בבשרה", ודרשינן "בבשר" - ולא בשפופרת. וכ"פ **השו"ע**: "הכניסה שפופרת והוציאה בה דם - טהורה".

ב. ובהמשך **הגמרא**: לימא שפופרת תנאי היא, דתניא: המפלת חתיכה אע"פ שמלאה דם: ... ר' אליעזר אומר: בבשרה (טמאה), ולא בשפיר ולא בחתיכה (ולכן המפלת חתיכה טהורה). וחכמים אומרים אין זה דם נידה אלא דם חתיכה. מאי בינייהו (שכן גם ר' אליעזר וגם חכמים מטהרים בחתיכה)? ג' הסברים:

א. פלאי פלויי (פירוש: דם הנראה בסדקי החתיכה): **שלר"א** - טמא (כי נוגע בבשר), ושפופרת - טהור. **וחכמים** - סתם פלאי פלויי - טהור (שכן זה דם חתיכה), אבל דם נידה - טמא אפילו בשפופרת.

סימן קפח, עמוד 5

ב. אמר אביי: בשפופרת לכו"ע טהורה. ובחתיכה עצמה נחלקו: ר"א סובר - שדרכה של אשה לראות דם בחתיכה. חכמים סוברים - אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה.

ונחלקו הראשונים בהסבר דבריו:

רש"י: ר"א וחכמים נחלקו בחתיכה שהיא פלי פלויי: שדעת ר"א "בבשרה" - ממעט את הדם שבתוך החתיכה שטהור, אבל פלי פלויי (הדם שבסדקים) - טמא. וחכמים סוברים - אין דרכה של אישה לראות דם בחתיכה, לכן גם בפלי פלויי - טהורה.

ר"ש מקוצי (וכן הר"ש): דעת ר"א: דרכה של אשה לראות דם בחתיכה, ולכן כיון שראתה כדרך שנשים רואות - טמאה, וכ"ז דוקא בפלי פלויי. אבל בשפופרת או חתיכה - טהורה, כיון דאיכא חציצה. דעת חכמים - אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה - כלומר, שלא רואה כדרך שהנשיים רגילות, ולכן טהורה. ואפילו אם זה פלי פלויי, ואפילו אם זה דם נידה ממש (ופירש הגמרא אין זה דם נידה - אין דרך דם נידה לבוא בכך). והלכה כחכמים.

יוצא, שישנה מחלוקת רש"י ור"ש מקוצי בטעמים של חכמים:

לדעת **רש"י**: החתיכה טהורה, שאין זה דם נידה אלא דם חתיכה. לדעת **השר מקוצי**: החתיכה טהורה, כיון שלא ראתה דם כדרך הנשים.

נפק"מ: אם תראה דם נידה עם החתיכה: **לשר מקוצי** - טהורה, שאין דרך לראות בכך. **לרש"י**: טמאה, כיון שזו דם נידה.

ג. אמר רבא: לכו"ע אין דרך אשה לראות דם בחתיכה (וכ"ש בשפופרת), ומחלוקתם באשה טהורה ומקור טמא.

השו"ע פסק כשר מקוצי: "וכן אם ראתה דם בחתיכה, אפילו היא מבוקעת והדם בבקיעים בענין שנוגע בבשרה - טהורה, כיון שאין דרך לראות כך.

ג. עוד הביא **הב"י** (וכן מובא בר"ש) שהשר מקוצי פסק כן למעשה - באשה שנעקר המקור שלה, וכמין חתיכות בשר היה נופל לה בבית החיצון, ולא היתה פוסקת מלראות כל זמן שאותן החתיכות היו בבית החיצון - וטיהר אותה לבעלה, מכיון שאין דרך נשים לראות כך.

וכ"פ **השו"ע**: "וכן אשה שנעקר מקור שלה, וכמין חתיכות בשר נופלים בבית החיצון - טהורה". **ובב"י** פירש, שדוקא כשיצא דם בתוך החתיכות (אפילו פלי פלויי) - טהורה. אבל אם התלווה אליהם דם מבחוץ ונראה להדיה - טמאה".

והרמ"א כתב שגם אם יש לה דם שיצא החוצה כל זמן שהחתיכות עדיין בבית החיצון - תלינן שהדם שיצא הוא דם מהחתיכות וטהורה, הואיל וידעינן ודאי שנעקר מקורה, ומחמת מכה שבמקור הוא.

וכתב **הב"ח** (מובא בר"ש סק"ח) דלמעשה צ"ע אם יש להקל אפילו שרואים דם בחתיכה, שכן גם **התוס'** סובר **ברש"י**, שהדם נידה טמא, ולכן דוקא כהשחתיכות נופלות - טהורה. אך **הט"ז** ו**תוהשל"מ** ושאר אחרונים כתבו שאין לזוז מפסק השו"ע.

והט"ז (סק"ה) הסכים עם הרמ"א, אבל מטעם אחר - דהכא התירו אפילו בדם נידה ממש, כיון שאין דרך נשים לראות בכך, דלא אסרה התורה אלא כשהמקור נשאר במקומו והדם יוצא ממנו. משא"כ כאן, שהמקור עצמו מוליך הדם עימו. ועל כן אין כאן שום שייכות לדין תליה במכה כלל. לכן כותב הט"ז, אם נעקר מקורה, וחתיכות בשר נופלות - היא טהורה אף בשעת וסתה, כיון שראייתה משונה. ודלא כב"ח שכתב, דדין זה נכון רק בין וסת לוסת.

כתב **הב"ח** (הביאו הר"ש סק"ט) דאינה טהורה, אלא אם בזמן נפילת החתיכות בדקה ולא ראתה דם כלל (ואחרי זה אם ירד דם אמרינן זהו דם מהחתיכות). אבל אם לא בדקה - טמאה, דחיישינן שמא כשנפלו החתיכות ראתה דם ממקורה בדרך הרגילה. אך **הט"ז** (סק"ד) חולק, שטהורה גם בלא בדקה בשעת הנפילה (וכ"פ **בבד"ש** ציונים, אות ד).

עיי' **פת"ש** (סק"ח) - כהשלמה לסוף הט"ז סק"ה - אם נפלה בשעת הוסת או אחרי.

בביאור דין שפופרת נחלקו האחרונים:

דעה א' - הטעם שטהורה, כי אין זו דרך ראייה, כי יש חציצה בין הדם לבית החיצון.

דעה ב' - הטעם שטהורה, כי אין זו דרך ראייה, מפני שהראיה נגרמה ע"י שפופרת (א"כ מיירי שהכניסתו לתוך המקור עצמו).

נפק"מ: **א.** אם הוציאה דם ע"י השפופרת, ונזל מבחוץ ולא בתוך השפופרת: **לדעה ב'** - טהורה, **ולדעה א'** - טמאה (אמנם **בבד"ש**, בציונים אות פג, כתב שלכו"ע טמא, דחיישינן שמא היה דם בבית החיצון).

ב. אם ראתה ראית וסת, והעמידה את השפופרת בפתח המקור, ולא נזל לחוץ אלא רק בתוך השפופרת - לדעה א' - טהורה, ולדעה ב' - טמאה.

בבדה"ש (סקל"ה) מביא את שתי דיעות, ומכריע לדינא שיש להחמיר כדעה ב' (וכן שיטת הגר"ז ואבני נזר).

(והגרש"ז **אורבך** בקונטרס היה נוטה להתיר ע"פ דיעה א', וע"פ זה רצה לתקן לנשים שיש להם ביוץ מוקדם, ואינן יכולות להכנס להריון, להשתמש בשפופרת וע"כ הן אינן מטמאות. אולם, מכיון שיוצא דם, יש לה הרגשה, לכן כתב שהיא צריכה לספור ז' נקיים מהרגע שבו התחיל לצאת דם. אך כתב כן רק להלכה ולא למעשה, שכן כל האחרונים דחו ולא הסכימו עימו).

ד. האם אפשר לפתיחת הקבר בלא דם?

משנה (כא, א): "המפלת חתיכה אם יש עימה דם - טמאה, ואם לא טהורה. רבי יהודה אומר: בין כך ובין כך - טמאה".

ובגמרא: "בהא הוא דפליגי - דרבנן סברי: אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, ור"י סבר א"א לפתיחת הקבר בלא דם".

הרמב"ם פוסק (פ"ה, הי"ג) כרבנן - שאפשר לפתיחת הקבר בלא דם. וכ"פ **השאלות** - דהיכא דלא נגמרה צורתו (של הנפל), אפשר בלא דם.

הרא"ש, **רשב"א**, **רמב"ן ותוס'** פסקו כר"י - דא"א לפתיחת הקבר בלא דם, אפילו בנפל שלא נגמרה צורתו. וכ"פ **השו"ע** (סעי' ג).

וקשה, כיצד אמרנו שרואה דם בשפופרת טהורה, וכן בחתיכה, והרי קי"ל דא"א לפה"ק בלא דם!?

וכתבו **הרא"ש** ו**שא"ר** - בחתיכה קטנה שנפלה, דומיא דשפופרת - טהורה, שאין פתיחת הקבר לדברים קטנים כאלו. אבל אה"נ, דבחתיכה גדולה טמאה, אפילו לא ראתה כלום, שא"א לפתיחת הקבר בלא דם. וכ"פ **השו"ע**.

ומהו שיעור השפופרת שטהורה? כתב **הרא"ש**, כיון דלא אתפרש לן אם עבה או דק - אזלינן לחומרה, ולא מטהרינן אלא בשיעור שפופרת דק שבדקים. וכ"פ **השו"ע** (סעי' ו).

ה. עוד פסק **השו"ע** (סעי' ג): במה דברים אמורים שהחתיכה טהורה - במקרה שהטילה החתיכות במים ולא נימוחו. אבל אם נימוחו - טמאה.

ו. פת"ק ע"י רופא: **נוב"י** - יש פת"ק אף ע"י גורם חיצוני. **חזו"א** - רק ע"י גורם פנימי. **שבט הלוי** - פסק כנוב"י.

ט. דם יבש (סעיף ו')

גמרא (כב, א): "בעא מיניה ר' יוסי בר חנינא מר' אליעזר: דם יבש מהו? (יזוב זוב דמה אמר רחמנא, עד דמייבד דייב ליה: לח - אין, יבש - לא. או דילמא, האי כי יזוב זוב דמה - אורחא דמילתא הוא ולעולם אפילו יבש נמי?). הא נמי תניתוה: המפלת כמין קליפה, כמין שעה, וכו' תטיל למים, אם נימוחו - טמאה. אי הכי בלא נימוחו - נמי אמר רבה: כי לא נימוחו בריה בפני עצמה היא...
...תניא נמי הכי: תטיל למים פושרין... הכא מאי? מי בעינא מעת לעת או לא? ...תיקו".

שיטת **ראב"ד**, **רמב"ם**, **רשב"א** ו**עוד** - דם יבש בכ"מ טמא, ואפילו אם אינו נימוח במים (ודוקא קליפות וכדו', שצורתן מוכיחה עליהם, שאין דרך דם להתייבש וליעשות צורות כאלה, כל שלא נימוחו - אתגלא מילתיה דלאו דם הוא), וכ"ש אם נימוח.

שיטת **הר"ה**, **רא"ש**, **תוס'**, ו**עוד** - דכל דם יבש שאינו נימוח - אינו דם, כדרך ששינו לגבי קליפות ושערות (דוקא קטן, אבל גדול - א"א אפשר לפה"ק בלא דם).

השו"ע הביא את דעת הראב"ד בסתם, ודעת הר"ה כ"א.

וכן הכריע **הש"ך**, דגם בירושלמי מוכח כסברה ראשונה.

י. ראתה כמין שערות קליפות וכדו' (סעיף ד')

לכו"ע צריכה בדיקה ע"י הטלה למים. אם נימוחו - טמאה, אם לא נימוחו - בריה היא.

סימן קפח, עמוד 7

א. המים צריכים להיות פושרים. שיעור ההפשרה: **בעל העיטור** - כמו מים שנשאבו בקיץ מהנהר או מהמעין, ועמדו בבית שחום הבית מחממן. **הריטב"א** - כעין חמימות שברוק (וכן הוא בכל הש"ס).

השו"ע כתב כבעל העיטור, **והרמ"א** הוסיף: וסתם פושרין אינם חמים יותר מחמימות הרוק.

ב. הזמן שצריכים להיות בפושרין: **גמרא** (נו, א): "כמה שרייתן בפושרין? יהודה בן נקוסא אומר: מעל"ע - תחילתו אע"פ שאין סופו. רשב"ג אומר: צריכין שיהו פושרין מעל"ע".

ר"ח: הלכה כרשב"ג. וכ"פ **השו"ע**.

ג. תוצאות השרייה במים: אם נימוחו - דם היא וטמאה.

אם נשארין יבשים, אך נפרדים לחלקים קטנים ע"י השרייה - טמאה.

אם נתרכך הדם ונעשה כדונג - **בינת אדם** - מיקל בזה. **בית מאיר** - מחמיר. **בדה"ש** (סקס"ו) - ונראה שיש להקל בזה אם לא הרגישה.

ד. כתב **הרשב"א** - אם מיעכתו על ציפורן ולא נימחה, בידוע שאינו דם, דמיעוך זה הוא יותר חזק משריית מים הנ"ל. וכל שלא נמחה ע"י מיעוך זה, בידוע שלא ימעך ע"י שריית מים, וטהורה. וכ"פ **הרמ"א**.

ה. כתב עוד **הרשב"א** - בד"א שאם לא נימוחו טהורה - בזמן שהם יבשים גמורים שאין עמהם מים כלל. אבל יש עליהם שום לחלוח דם - טמאה.

כתב **התה"ד** (מובא בד"מ סק"ד), שאם נימוחו או נתמעכו קצתן, וקצתן לא נימוחו - טמאה.

השו"ע (סעי' ה) הביא את דברי הרשב"א. **והרמ"א** הביא את דברי תרוה"ד, והוסיף שדוקא ביש לה וסת ושלא קבעה וסתה.

והקשה **הש"ך** (סקט"ו) **והט"ז** (סק"ז): מ"ש הכא דאם יש לחלוח דם - טמאה, ובסעיף ג' אמרינן שאם ראתה דם בחתיכה אפילו מבוקעת - טהורה? וענה **הש"ך** - שאני התם שהדם הוא בבקעים של החתיכה, ומוכתא מילתא שיציאת הדם היה מחמת החתיכה, והוזה ליה שלא כדרך ראייה. אבל כאן, שהדם הוא ע"ג הקליפה, תפסינן שהדם יצא כדרך ראיית הנשים מאליו, ולא מחמת הקליפה, ולכן - טמאה.

שו"ע - לא נתמעך ע"י ציפורן - צריך שרייה, **כמ"מ**.

רמ"א - לא נתמעך ע"י ציפורן - טהורה וא"צ שרייה, **כרשב"א** (דוקא ביש לה וסת ולא בשעת וסתה).

ש"ך - כיון שלרמב"ם ולרשב"א תולה במכה אף בשעת וסתה, משום שוסתות דרבנן, כ"ש כאן שטהורה, כיון שאינו דם אלא דברים יבשים.